

Bericht opties

ARTIKEL

- 1 Wat zijn opties?
- 2 Beschrijving van opties
- 3 De contractspecificaties
- 4 Doelstellingen van de optiebelegger
- 5 Het kopen van opties
- 6 Het schrijven van opties
- 7 De winst- en verlieskansen van call- en putopties
- 8 De handel in opties
- 9 Procedure bij uitoefening van het optierecht
- 10 Risico's in buitengewone omstandigheden
- 11 Klachteninstituut Financiële Dienstverlening (KiFiD)

VOORWOORD

Dit Bericht is bedoeld om beleggers en andere geïnteresseerden voor te lichten over opties. Geen enkele zin of zinsnede uit dit Bericht mag worden aangemerkt als advies noch als te zijn bedoeld om enig recht of enige verplichting te creëren. Rechten en plichten met betrekking tot de derivatenhandel vloeien uitsluitend voort uit de reglementen van de organisaties die zijn belast met de clearing van de derivaten die op deze markt worden verhandeld. Alle getallenvoorbeelden in deze brochure zijn berekend exclusief provisies.

ARTIKEL 1. WAT ZIJN OPTIES?

Wat is een optie?

Een optie geeft de koper het recht gedurende een vastgestelde termijn (de looptijd) een vaste hoeveelheid van een onderliggende waarde tegen een overeengekomen prijs te kopen (calloptie) of te verkopen (putoptie). Met onderliggende waarde bedoelt men een vast aantal aandelen, een index of valuta. Op derivatenmarkten worden opties verhandeld op diverse onderliggende waarden, zoals aandelen, aandelenindices, futures en valuta. Alle opties die betrekking hebben op één onderliggende waarde, vormen samen een optieklasse.

ARTIKEL 2. BESCHRIJVING VAN OPTIES

Hoe werkt een optie?

Een belegger die een optie koopt doet dat door een zogenoemde openingskoop en wordt de koper genoemd. Het bedrag dat een belegger voor de optie betaalt, heet premie. De kooppositie die nu ontstaat in call- of putopties wordt ook wel een long-positie genoemd. De koper heeft het recht per optie de vaste hoeveelheid van de onderliggende waarde tegen een vastgestelde prijs te kopen (calloptie) of te verkopen (putoptie) gedurende de looptijd. De optie houdt ooit op te bestaan; men noemt dat de expiratie van de optie. Als de koper van zijn recht gebruik wil maken, moet hij zijn optie uitoefenen. Dit moet hij wel gedurende de looptijd doen. Na expiratie bestaat de optie en dus het recht niet meer. Als de koper zijn recht tijdens de looptijd niet heeft uitgeoefend, loopt zijn optie waardeloos af en heeft hij als verlies de premie die hij heeft betaald. Meer dan de betaalde premie kan de koper van een optie niet verliezen. Tegenover de koper, die een recht heeft gekocht, staat de verkoper, die schrijver wordt genoemd. De schrijver is zijn positie aangegaan door middel van een openingsverkoop. De schrijver heeft de plicht, als de koper dat eist, de onderliggende waarde te leveren (in het geval van een calloptie) of af te nemen (in het geval van de putoptie). De positie van de schrijver noemt men ook wel een shortpositie. De schrijver ontvangt op het moment van het aangaan van de short positie de premie die de koper heeft betaald. Als de schrijver gedurende de looptijd niet wordt 'aangewezen', bestaat de winst van de schrijver uit de ontvangen premie. Indien iemand een calloptie schrijft terwijl hij de onderliggende waarde zelf bezit, wordt de optie als 'gedekt' aangemerkt. Een belegger kan ook een calloptie schrijven zonder dat hij de onderliggende waarde bezit. In zo'n geval spreekt men over 'ongedekt' schrijven. Geschreven putopties zijn altijd ongedekt. Aan shortposities zijn risico's verbonden. ABN AMRO Bank N.V. (hierna verder: "ABN AMRO") zal van de houder van de short-positie een zekerheid verlangen. ABN AMRO bepaalt de soort en hoeveelheid van de zekerheid. Als een koper zijn optie gedurende de looptijd kwijt wil, kan hij dat doen door de optie te verkopen. Dat doet hij door een sluitingsverkoop. Als een schrijver zijn positie wil terugdraaien, doet hij dat door een sluitingskoop. Als een koper een optie koopt, wordt er in feite een contract gesloten tussen hem en de verkopende partij. Er is echter geen directe relatie tussen de koper en de schrijver van een optie.

Het instituut dat de clearing wordt genoemd en door de onderneming LCH. Clearnet wordt gedreven, administreert alle long en short posities die er als gevolg van de handel zijn ontstaan, en stelt zich juridisch gezien op tussen koper en verkoper. In feite wordt de clearing de tegenpartij van zowel koper als verkoper, de zogenoemde centrale tegenpartij. De clearing staat garant voor het feit dat rechten en plichten die uit het sluiten van optiecontracten voortvloeien, respectievelijk uitgeoefend en nageleefd worden. De long- en shortposities worden op het niveau van de bij de clearing aangesloten members bijgehouden, niet op het niveau van de eindbelegger. Koper en schrijver kennen elkaar dus niet. Aan het kopen en verkopen van opties zijn risico's verbonden. Een belegger dient niet over te gaan tot het kopen van een optie indien hij niet in staat is de betaalde premie te verliezen. Bovendien moet een belegger geen optie schrijven als hij niet in staat is een aanzienlijk financieel verlies te lijden.

Opties			
Calloptie		Putoptie	
Kopen	Schrijven (verkopen)	Kopen	Schrijven (verkopen)
Kooprecht	Leveringsplicht	Verkooprecht	Afnameplicht

ARTIKEL 3. DE CONTRACTSPECIFICATIES

3.1 Standaardisatie:

De opties die op de derivatenmarkt worden verhandeld, voldoen aan een aantal standaardvoorwaarden. De standaardisatie heeft betrekking op de contractgrootte, de looptijd, de aflooptdatum (expiratedatum) en de uitoefenprijs. Deze gegevens vormen onderdeel van de contractspecificaties. De koers van de optie, de premie, is het enige variabele element en wordt genoteerd per eenheid onderliggende waarde. De contractgrootte is de hoeveelheid onderliggende waarde waarop één optie betrekking heeft. Dat kan bijvoorbeeld zijn 100 aandelen, de AEX-index of USD 10.000. De looptijd van een optie is de maximale termijn waarbinnen de optie een recht vertegenwoordigt. Na de expiratie heeft de optie geen waarde meer. Er worden opties verhandeld met verschillende looptijden van één maand tot vijf jaar. De uitoefenprijs is de prijs waartegen de houder van de optie de onderliggende waarde bij uitoefening van de optie mag kopen of verkopen; de uitoefenprijs wordt genoteerd per eenheid van de onderliggende waarde. Een voorbeeld van hoe een optie wordt aangeduid per 23 juli 2007: ABN AMRO Holding Call Optie December 2008 28,00 (AAB\ L828:AMS 19,55 (2,14%) Het betreft hier een call optie op het aandeel van ABN AMRO Holding met een aflooptdatum in december 2008, een looptijd van 1 jaar en 9 maanden vanaf introductie in maart 2007, een huidige looptijd van 1 jaar en 5 maanden, en met een uitoefenprijs van 28 euro. De call optie heeft een (stijgende) koers van 9,55 wat een stijging van 2,14% betekent ten opzichte van de slotkoers van de vorige handelsdag. De laatste handelsdag van een optie is de laatste dag waarop handel in aflopende optieseries mogelijk is. Dit is de derde vrijdag van de aflooptmaand, behalve wanneer deze derde vrijdag geen handelsdag is. In dat geval verschuift de laatste handelsdag naar de handelsdag voorafgaande aan deze derde vrijdag. Nadat de handel in aflopende series is gestopt, is uitoefening van het recht tot koop respectievelijk verkoop nog mogelijk. Het uiterste tijdstip van verkoop en het uiterste tijdstip waarop u kunt aangeven of u uw optie wilt uitoefenen is vastgelegd in de optieovereenkomst. ABN AMRO geeft een eventuele uitoefening van een optie door aan de clearing. ABN AMRO bepaalt zelf hoeveel eerder u orders voor uitoefening en voor transacties in aflopende series mogen opgeven. Als een derivatenmarkt opties met een nieuwe aflooptmaand aankondigt, worden series met een beperkt aantal uitoefenprijzen in notering genomen. Deze uitoefenprijzen liggen rond de koers van de onderliggende waarde. Het interval tussen de uitoefenprijzen wordt door de betreffende derivatenmarkt per optieklasse vastgesteld. Onder normale omstandigheden zal een optieserie die eenmaal door de betreffende derivatenmarkt is genoteerd verhandelbaar blijven tot de aflooptdatum. De betreffende derivatenmarkt kan evenwel openingstransacties in deze series verbieden of beperken.

3.2 Stijl van de optie:

Er bestaan twee verschillende stijlen van opties: Amerikaanse en Europese stijl. Bij een Amerikaanse stijl optie kan de koper op ieder moment gedurende de looptijd zijn optie uitoefenen. Bij een Europese stijl optie is het alleen mogelijk de optie uit te oefenen op de aflooptdatum. Uiteraard kunnen openstaande posities wel tussentijds worden gesloten.

3.3 De uitoefening van opties:

Afwikkeling bij uitoefening is mogelijk op twee verschillende manieren: door fysieke levering, zoals bij aandelen opties, of door verrekening in contanten, zoals bij indexopties en valutaopties. Het verrekenen in contanten, hetgeen cash settlement wordt genoemd, gebeurt op basis van de uitoefenprijs en de afrekeningswaarde, die ook wel settlementsprijs wordt genoemd. In het geval van contante verrekening ontvangt de koper van een call op expiratie het verschil tussen de uitoefenprijs en de settlementsprijs, maar alleen in het geval de uitoefenprijs de laagste van de twee is. De koper van een put ontvangt het verschil tussen de uitoefenprijs en de settlementsprijs, maar alleen in het geval de uitoefenprijs de hoogste van de twee is.

3.4 Onderliggende waarden:

De waarden waarop opties worden genoteerd – de onderliggende waarden – worden door een derivatenmarkt geselecteerd. Bij de keuze van deze optiefondsen geeft de derivatenmarkt de voorkeur aan onderliggende waarden waarin actief wordt gehandeld, voornamelijk op officiële beurzen. De uitgevende instellingen van onderliggende waarden waarop opties worden verhandeld op de derivatenmarkt worden daarover door de derivatenmarkt geïnformeerd. Op grond van zwaarwegende omstandigheden kan de derivatenmarkt besluiten een optieklasse uit de notering te nemen.

3.5 Munteenheid:

Als een derivatenmarkt een nieuwe optieklasse selecteert, wordt tevens bepaald wat de hoofdmarkt voor de desbetreffende onderliggende waarde is. In het algemeen is dit de thuismarkt, dat wil zeggen het land van herkomst

van die onderliggende waarde. De munteenheid van het land van herkomst van de onderliggende waarde wordt in principe ook de munteenheid waarin de opties op die waarden worden genoteerd.

3.6 Premie:

De premie, dat is de koers van een optie, komt tot stand door vraag en aanbod van partijen, die aan de handel op de derivatenmarkt deelnemen. Partijen baseren zich daarbij in het algemeen op de koers en beweeglijkheid van de onderliggende waarde en op de resterende looptijd van de optie.

3.7 Aanpassing:

In geval van een fusie of overname, herkapitalisatie, splitsing, claimemissie of uitgifte van bonusaandelen kunnen optiecontracten door een derivatenmarkt worden aangepast. De onderliggende waarde zelf kan worden vervangen, maar ook de handelseenheid, de uitoefenprijs, de hoeveelheid onderliggende waarde en het aantal opties kunnen worden gewijzigd. In gevallen waarin de optienotering niet kan worden gehandhaafd (bijvoorbeeld indien de onderliggende waarde niet langer leverbaar is) zal moeten worden overgegaan tot afrekening in contanten. In principe vindt geen aanpassing plaats voor normale dividenden ongeacht of deze worden uitgekeerd in contanten, als stock dividend of als keuzedividend.

ARTIKEL 4. DOELSTELLINGEN VAN DE OPTIEBELEGGER

4.1 Het behalen van koerswinst:

De koper van een optie verwacht een verandering in de koers van de onderliggende waarde. De koper van een calloptie hoopt op een stijging van de koers, de koper van een putoptie op een daling. In beide gevallen kan de belegger in verhouding grotere winst behalen dan wanneer hij met hetzelfde bedrag in de onderliggende waarde zelf zou handelen, omdat hij met een veel kleinere inleg, namelijk alleen de premie, kan profiteren van koersschommelingen. Dit heet het hefboomeffect.

Bij een stijging van de koers van de onderliggende waarde zal in het algemeen de koers van de calloptie ook stijgen. Evenzo zal bij een daling van de koers van de onderliggende waarde de koers van de putoptie stijgen. Hierdoor is het mogelijk om als belegger koerswinst op opties te behalen.

4.2 Het verkrijgen van extra inkomen:

Een belegger kan ook besluiten callopties te schrijven om op die manier premie te ontvangen. Indien de belegger de onderliggende waarde daadwerkelijk in portefeuille heeft, vormt de ontvangen premie een extra rendement op zijn portefeuille. Als hij echter wordt aangewezen om de onderliggende waarde te leveren, zal hij deze onderliggende waarde - in de regel - beneden de marktwaarde moeten verkopen. Als de houder van de putoptie zijn recht heeft uitgeoefend, zal de schrijver van die putoptie de onderliggende waarde - in de regel - boven de marktwaarde moeten kopen. Het verlies van de schrijver kan, alhoewel gereduceerd door de ontvangen optieopbrengst, aanzienlijk zijn als het gaat om een grote verandering in de koers van de onderliggende waarde.

4.3 Bescherming tegen koersdaling:

Opties bieden beleggers tevens de mogelijkheid zich te beschermen tegen de koersdalingen van de onderliggende waarde. De belegger die een bescherming met een grootte naar keuze wil, kan dat doen door het kopen van putopties. Door het schrijven van callopties kan de belegger zich gedeeltelijk beschermen tegen koersdaling. Deze bescherming beperkt zich tot de hoogte van de ontvangen premie.

4.4 Vastleggen van de aan- of verkoopprijs van de onderliggende waarde:

Opties bieden ook de mogelijkheid de prijs vast te leggen waarop in de toekomst de onderliggende waarde kan worden verhandeld. Zo zal een belegger die de maximum aankoopprijs wenst vast te leggen geïnteresseerd zijn in het kopen van callopties. Een belegger die de minimumverkoopprijs wil vastleggen zal geïnteresseerd zijn in het kopen van putopties.

ARTIKEL 5. HET KOPEN VAN OPTIES

5.1 Het kopen van callopties:

- 5.1.1 Principe: De koper van een calloptie kan profiteren van koersstijgingen van de onderliggende waarde die zich gedurende de looptijd van de optie voordoen. Hij heeft namelijk met zijn optie het recht om de onderliggende waarde tegen een vooraf afgesproken prijs aan te schaffen.
- 5.1.2 Mogelijkheden: Als de koers van de onderliggende waarde stijgt, moet de houder van een calloptie zelf stappen ondernemen om zijn mogelijke optiewinst te realiseren. Er zijn dan twee mogelijkheden:
1. hij kan zijn optie verkopen op de derivatenmarkt. In dit geval is de houder meer geïnteresseerd in de stijging van de premie dan in het verkrijgen van de onderliggende waarde. In het algemeen zal de premie van de calloptie stijgen als de koers van de onderliggende waarde stijgt. De winst bestaat in dit geval uit de verkoopopbrengst minus de premie en de transactiekosten. Gelet op de hefboomwerking kan een kleine koersstijging van de onderliggende waarde een hoog winstpercentage op de oorspronkelijke investering in opties opleveren. Voorbeeld van deze hefboomwerking bij een calloptie: Als de recente koers van optie XYZ EUR 100,- is, noteert een call 100 bijvoorbeeld EUR 4,50 (tijd- en verwachtingswaarde). Zodra de koers van het aandeel tot EUR 103,50 stijgt, zal de prijs van de call 100 klimmen tot bijvoorbeeld circa EUR 6,40 (EUR 3,50 intrinsiek plus EUR 2,90 tijds- en verwachtingswaarde). Wat voor het aandeel een stijging van slechts 3% is, betekent voor de call een waardeverhoging van maar liefst 42%.
  2. hij kan ook besluiten de optie uit te oefenen. Dit kan uiteraard alleen met opties die van Amerikaanse stijl zijn. Hij kan een optie met Europese stijl alléén op de aflooptdatum uitoefenen. Afhankelijk van de specificaties van de optie zal bij uitoefening de onderliggende waarde aan de houder worden geleverd of zal worden afgerekend in contanten.
- 5.1.3 Risico: Indien de koers van de onderliggende waarde gelijk blijft, of juist daalt, kan de houder van een calloptie een gedeelte van of het gehele geïnvesteerde bedrag verliezen. In principe is het maximale verlies dat de koper van een calloptie kan lijden het geïnvesteerde bedrag, te weten de premie plus de transactiekosten.

5.2 Het kopen van putopties:

- 5.2.1 Principe: De koper van een putoptie verschaft zich de mogelijkheid koersdalingen van de onderliggende waarde, die zich gedurende de looptijd van de optie voordoen, te benutten.
- 5.2.2 Mogelijkheden: Indien de koers van de onderliggende waarde daalt, kan de houder van de putoptie, die zijn winst wil realiseren, kiezen uit de volgende twee mogelijkheden:
1. Hij kan zijn optie op de derivatenmarkt verkopen. Zijn winst bestaat in dit geval uit de stijging van de premie. In het algemeen zal de premie van de putoptie stijgen wanneer de koers van de onderliggende waarde daalt. De winst bestaat dan uit de verkoopopbrengst minus de premie en de transactiekosten. Gelet op de hefboomwerking kan een kleine koersdaling van de onderliggende waarde een hoog winstpercentage op de oorspronkelijke investering in opties opleveren. Voorbeeld van deze hefboomwerking bij een putoptie: Als de recente koers van optie XYZ EUR 100,- is, noteert een put 100 bijvoorbeeld EUR 3,00 (tijd- en verwachtingswaarde). Zodra de koers van het aandeel tot EUR 103,50 stijgt, blijft de intrinsieke waarde nul. Indien de tijds- en verwachtingswaarde nog verder daalt, bijvoorbeeld tot EUR 2,30, dan ziet de houder van de put XYZ de waarde van zijn optie met ruim 23% dalen.
  2. Hij kan ook besluiten zijn putoptie uit te oefenen. Dat kan uiteraard wederom alleen met opties die van Amerikaanse stijl zijn. Hij kan een optie met Europese stijl alléén op de aflooptdatum uitoefenen. Afhankelijk van de specificaties van de optie zal bij uitoefening de onderliggende waarde door de houder worden verkocht of worden afgerekend in contanten.
- 5.2.3 Risico: Indien de koers van de onderliggende waarde gelijk blijft, of juist stijgt, kan de houder van een putoptie een gedeelte van of het gehele geïnvesteerde bedrag verliezen. In principe is het maximale verlies dat de koper van een putoptie kan lijden het geïnvesteerde bedrag, te weten de premie plus de transactiekosten.
- 5.2.4 Overzicht bewegingen premies optie:

Optie	Premie call	Premie put
Onderliggende waarde stijgt	Omhoog	Omlaag
Onderliggende waarde daalt	Omlaag	Omhoog

ARTIKEL 6. HET SCHRIJVEN VAN OPTIES

6.1 Het schrijven van callopties:

- 6.1.1 Principe: De schrijver van een calloptie neemt de verplichting op zich de onderliggende waarde tegen de uitoefenprijs te verkopen indien hij daartoe wordt aangewezen. Hij ontvangt in ruil daarvoor de optiepremie.
- 6.1.2 Mogelijkheden:
- 6.1.2.1 Callopties schrijven met onderliggende waarde Voor beleggers die callopties schrijven op een onderliggende waarde die zij al in bezit hebben (gedekt schrijven van calls), bestaat de volgende belangrijke doelstelling: het behalen van extra rendement op een beleggingsportefeuille door het ontvangen van de premie. Een gevolg van deze doelstelling is dat de belegger het risico aanvaardt om tegen een door hem geselecteerde prijs, namelijk de uitoefenprijs, de onderliggende waarde te moeten verkopen. Indien de koers van de onderliggende waarde beneden de uitoefenprijs daalt, zal de optie vermoedelijk aflopen zonder te worden uitgeoefend en kan de schrijver de opbrengst, te weten de ontvangen premie, behouden. De schrijver kan echter ook zijn positie liquideren door op de derivatenmarkt een sluitingstransactie uit te laten voeren, te weten een sluitingskoop. Indien de beurskoers van de onderliggende waarde echter boven de uitoefenprijs stijgt, is de kans reëel dat de calloptie zal worden uitgeoefend. Van de schrijver zal dan worden geëist dat hij de onderliggende waarde levert. De effectieve verkoopprijs zal dan gelijk zijn aan de uitoefenprijs (de prijs waarvoor de schrijver de aandelen moet leveren) plus de ontvangen premie. Wat de koers van de aandelen ook doet, meer dan deze effectieve verkoopprijs zal de schrijver nooit krijgen. Men kan het behalen van extra rendement door het ontvangen van premie ook zien als het vooraf vastleggen van de verkoopprijs van de aandelen. Die verkoopprijs is gelijk aan de uitoefenprijs vermeerderd met de premie. Indien de optie niet wordt uitgeoefend, zal hij de onderliggende waarde natuurlijk niet behoeven te verkopen.
- 6.1.2.2 Callopties schrijven zonder onderliggende waarde Beleggers die callopties schrijven zonder de onderliggende waarde te bezitten (het zogenaamde ongedekt schrijven van calls) moeten zich realiseren dat zij in principe een ongelimiteerd risico lopen. Als de koers van de onderliggende waarde boven de uitoefenprijs stijgt, is de kans reëel dat de calloptie zal worden uitgeoefend. Van de schrijver zal dan geëist worden dat hij de onderliggende waarde levert tegen de uitoefenprijs. Aangezien de schrijver de onderliggende waarde niet bezit, zal hij deze (tegen de geldende hogere koers) moeten kopen. De koers van de onderliggende waarde kan in theorie onbeperkt stijgen, wat betekent dat de schrijver van een ongedekte calloptie een ongelimiteerd risico loopt. Deze belegger moet daarom voldoende financiële draagkracht hebben om de onderliggende waarde in geval van uitoefening te kunnen kopen en dan te leveren. ABN AMRO zal daarom een zekerheid van de schrijver verlangen. De soort en de hoeveelheid van deze zekerheid wordt door ABN AMRO bepaald.
- 6.1.3 Risico: Gelet op de grote verliezen die geleden kunnen worden, is het schrijven van opties alleen geschikt voor ervaren beleggers die

financieel in staat zijn deze eventuele verliezen te dragen. De omvang van het risico van de schrijver hangt in belangrijke mate af van het feit of de belegger gedekte of ongedekte opties heeft geschreven. Een schrijver van een gedekte of ongedekte calloptie die verwacht te moeten leveren als gevolg van een koersstijging van de onderliggende waarde, kan zich, zolang hij nog niet is aangewezen, van zijn verplichting tot levering van de onderliggende waarde ontdoen door de derivatenmarkt een sluitingskoop te doen.

6.2 Het schrijven van putopties:

- 6.2.1 Principe: De schrijver van een putoptie neemt de verplichting op zich de onderliggende waarde tegen de uitoefenprijs te zullen kopen indien hij daartoe wordt aangewezen. Hij ontvangt in ruil daarvoor de optiepremie.
- 6.2.2 Mogelijkheden: Voor beleggers die putopties schrijven bestaat de volgende belangrijke doelstelling: het behalen van rendement door het ontvangen van de premie. Een gevolg van deze doelstelling is dat de belegger het risico aanvaardt om tegen een door hem geselecteerde prijs, namelijk de uitoefenprijs, de onderliggende waarde te moeten kopen. Indien de koers van de onderliggende waarde boven de uitoefenprijs stijgt, zal de optie vermoedelijk aflopen zonder te worden uitgeoefend en kan de schrijver uiteraard de optieopbrengst behouden. Zolang de optie niet is uitgeoefend, kan de schrijver echter ook zijn positie liquideren door op de derivatenmarkt een sluitingstransactie te laten uitvoeren, te weten een sluitingskoop. Wanneer de beurskoers van de onderliggende waarde echter beneden de uitoefenprijs daalt, is de kans reëel dat de putoptie zal worden uitgeoefend. Van de schrijver zal dan worden geëist dat hij de onderliggende waarde koopt. Naast het behalen van rendement door het ontvangen van premie, kan de belegger met het schrijven van een putoptie tot doel hebben de aankoopprijs van de onderliggende waarde vooraf vast te leggen. Die aankoopprijs is dan gelijk aan de uitoefenprijs verminderd met de premie. Indien de optie echter niet wordt uitgeoefend, zal hij de onderliggende waarde niet geleverd krijgen; wel kan hij de premie behouden.
- 6.2.3 Risico: De schrijver van een putoptie stelt zich bloot aan het risico dat hij de onderliggende waarde moet kopen tegen een koers die veel hoger is dan de actuele beurskoers. Een geschreven putoptie wordt altijd als ongedekt aangemerkt. De schrijver van een putoptie moet daarom de financiële draagkracht hebben de onderliggende waarde in geval van uitoefening te kunnen kopen. Hij zal daarom zekerheid moeten stellen, waarvan de soort en de hoeveelheid door ABN AMRO wordt bepaald. De schrijver van een putoptie die verwacht te moeten kopen als gevolg van een koersdaling van de onderliggende waarde kan zich, zolang hij nog niet is aangewezen, van zijn verplichting tot kopen van de onderliggende waarde ontdoen door op de derivatenmarkt een sluitingskoop te doen.

ARTIKEL 7. DE WINST- EN VERLIESKANSEN VAN CALL- EN PUTOPTIES

Activiteit	Maximaal winst	Maximaal verlies
Aankoop calloptie	Onbeperkt	Beperkt tot premie
Aankoop putoptie	Beperkt tot uitoefenprijs	Beperkt tot premie
Verkoop calloptie gedekt	Beperkt tot premie	Beperkt tot de uitoefenprijs
Verkoop calloptie ongedekt	Beperkt tot premie	Onbeperkt
Verkoop putoptie	Beperkt tot premie	Beperkt tot de uitoefenprijs

ARTIKEL 8. DE HANDEL IN OPTIES

Indien u een optie wil kopen of verkopen kunt u dat doen door een order te plaatsen bij ABN AMRO. U dient, voordat u enige transactie doet, een optieovereenkomst te ondertekenen.

8.1 Orders:

Bij een order moet de optieklasse worden vermeld, en ook de optiesoort (put of call), de aflooptmaand, de uitoefenprijs en het aantal opties dat moet worden gekocht of verkocht. Tevens moet worden aangegeven of het een openings- of sluitingstransactie betreft. Uiteraard kunt u ook opgeven tegen welke limiet u bereid bent opties te kopen of te verkopen. ABN AMRO kan van u een zekerheid in contanten of anderszins verlangen voordat uw order voor opties wordt geaccepteerd. Een derivatenmarkt kan niet garanderen dat er voor elke optieserie altijd een markt van voldoende omvang zal zijn om het een belegger mogelijk te maken zijn openstaande positie (op een bepaalde prijs) te liquideren. Uiteraard kan ook niet worden gegarandeerd dat een gunstige prijsontwikkeling van de onderliggende waarde het de houder van een optie mogelijk maakt die optie met winst te doen verkopen. De premie hangt niet alleen af van de prijsverwachting ten aanzien van de onderliggende waarde, maar onder andere ook van de nog resterende looptijd van de optie, de beweeglijkheid van de onderliggende waarde en vraag en aanbod voor de desbetreffende optieserie.

8.2 Provisie:

ABN AMRO berekent aan u provisies voor aankopen en verkopen op de derivatenmarkt. U doet er goed aan bij ABN AMRO na te gaan welke provisie in elk afzonderlijk geval zal worden berekend en of er nog andere vergoedingen of belastingen zijn, waarmee u rekening dient te houden.

8.3 Transactiebevestiging:

U dient zich ervan bewust te zijn dat het voornaamste bewijs van uw rechten en verplichtingen wordt gevormd door een boeking in de administratie van ABN AMRO. Daarom zijn aangesloten members van een derivatenmarkt verplicht aan hun cliënten een schriftelijke bevestiging af te geven van elke optietransactie die voor hen is uitgevoerd. U wordt aangeraden deze transactiebevestigingen zorgvuldig te controleren. Eventuele bezwaren moeten door u zo snel mogelijk worden geuit.

8.4 Positieopgave:

ABN AMRO moet eveneens aan u – op uw verzoek – een opgave overleggen waaruit alle openstaande posities in uw opties duidelijk blijken. U kan een sluitingstransactie en uw recht tot uitoefening alleen laten uitvoeren door de member van de derivatenmarkt, waarbij de betreffende optiepositie is geopend.

8.5 Zekerheid:

De schrijver van een putoptie en/of een ongedekte calloptie loopt een risico. Om dit risico (voor een deel) af te dekken zal ABN AMRO op enigerlei wijze een zekerheid van de belegger eisen. ABN AMRO bepaalt de soort en hoeveelheid van de zogenoemde marginverplichting.

8.5.1 Marginverplichting: De schrijver van een optie is verplicht gedurende de looptijd van elke geschreven optie zekerheid te verschaffen voor marginverplichtingen. De marginverplichting is een bedrag aan vermogen dat de schrijver van een optie moet aanhouden als dekking om te waarborgen dat hij ook bij aanzienlijke koersveranderingen van de onderliggende waarde kan blijven voldoen aan de uit een geschreven optiepositie voortvloeiende verplichtingen. Indien een schrijver van een optie onvoldoende dekking aanhoudt voor zijn marginverplichtingen zal ABN AMRO een procedure volgen om de schrijver van een optie gedurende een specifieke periode alsnog in de gelegenheid te stellen aan de gestelde marginverplichting te kunnen voldoen.

8.5.2 Goedkeuring geschreven optie: De schrijver van een optie krijgt pas een goedkeuring op het moment dat er voldoende bestedingsruimte is voor zowel de marginverplichting als de provisie en de andere kosten minus de te ontvangen premie. Ook als er gedurende de looptijd van een geschreven optie geen marginverplichting geldt omdat de onderliggende waarden op de effectenrekening aanwezig zijn, geldt deze wijze van goedkeuring van een geschreven optie.

8.6 Doorrollen van opties:

Als u een lopende positie wilt behouden, dan kunt u voor expiratie van de optie uw positie doorrollen. Doorrollen houdt in dat u uw positie sluit en tegelijkertijd een vergelijkbare maar langer lopende positie opent. Dit gebeurt veel bij verliesgevende opties of shortposities. Hierdoor kan u ook bij het schrijven van een optie een aanwijzing ontlopen.

ARTIKEL 9. PROCEDURE BIJ UITOEFENING VAN HET OPTIERECHT

9.1 Het uitoefenen van opties:

Indien u een optie wil uitoefenen moet u ABN AMRO hiervan verwittigen. Het uiterste tijdstip tot waarop dit kan gebeuren, is vastgelegd in de optieovereenkomst die u bent aangegaan met zijn ABN AMRO. In geval van cash settlement worden geen aandelen geleverd, maar wordt bij uitoefening het verschil tussen uitoefenprijs en afrekeningswaarde contant verrekend. Het verzoek tot uitoefening wordt vervolgens doorgegeven aan de derivatenclearing die belast is met de afwikkeling. Een verzoek tot uitoefening is onherroepelijk. Zodra het verzoek door de derivatenclearing is ontvangen, is de houder van de calloptie aan ABN AMRO de uitoefenprijs (vermenigvuldigd met de contractgrootte) voor de onderliggende waarde verschuldigd. De houder die zijn putoptie uitoefent, is verplicht de onderliggende waarde te leveren, waarna hij de uitoefenprijs (vermenigvuldigd met de contractgrootte) zal ontvangen.

9.2 Aanwijzingsprocedure:

Indien er opties worden uitgeoefend, wordt op willekeurige wijze een schrijver geselecteerd die de onderliggende waarde moet leveren (in geval er een calloptie met fysieke levering wordt uitgeoefend), moet kopen (in geval er een putoptie met fysieke levering wordt uitgeoefend) of die moet afrekenen in geld (in geval van verrekening in contanten). Schrijvers van opties dienen zo spoedig mogelijk door ABN AMRO op de hoogte worden gesteld van het feit dat zij zijn aangewezen om de onderliggende waarde te verkopen (in geval van geschreven callopties met fysieke levering) of te kopen (in geval van geschreven putopties met fysieke levering) of om in geld af te rekenen (in geval van verrekening in contanten).

9.3 Levering en betaling van onderliggende waarde:

Voor de levering van aandelen als gevolg van uitoefening van een aandelenoptie, geldt dat aandelen die op de dag van een uitoefening inclusief dividend worden genoteerd, het zogenaamde cum-dividend, ook inclusief dividend moeten worden geleverd. Aandelen die op de dag van uitoefening zonder dividend worden genoteerd, het zogenaamde ex-dividend, moeten zonder dividend worden geleverd. Een derivatenmarkt behoudt zich het recht voor, in zekere situaties te bepalen dat uitgeoefende opties niet door levering maar door verrekening zullen worden afgehandeld. Dit gebeurt op basis van verrekeningen die door de betreffende derivatenmarkt zullen worden vastgesteld.

9.4 Provisie bij levering:

Bij levering van onderliggende waarden, die voortvloeit uit een uitoefening of aanwijzing, wordt door ABN AMRO de provisie in rekening gebracht, die gebruikelijk is op de markt van de desbetreffende onderliggende waarde. U doet er goed aan bij ABN AMRO na te gaan welke provisie in elk afzonderlijk geval zal worden berekend en of er nog andere vergoedingen of belastingen zijn, waarmee u rekening moet houden.

ARTIKEL 10. RISICO'S IN BUITENGEWONE OMSTANDIGHEDEN

De reglementen van een derivatenmarkt bieden de mogelijkheid dat zij besluit tot maatregelen waardoor de handel in een of meer producten wordt beperkt, aan bijzondere voorwaarden wordt gebonden, geheel wordt gestaakt of opgeschort. Beleggers kunnen dan in een situatie komen waarin zij niet op ieder gewenst moment hun winst kunnen realiseren. Tevens kan een derivatenmarkt besluiten transacties door te halen. Uiteraard gebeurt dit alleen in buitengewone omstandigheden, indien dat door de derivatenmarkt in het belang wordt geacht van de handhaving van een ordelijke en eerlijke markt. In theorie kan het zich bij alle soorten opties voordoen dat de handel wordt opgeschort of gestaakt als de markt waar de onderliggende waarde van zo'n optie wordt verhandeld is verstoord of onderbroken. Bij indexproducten zal de handel doorgaans worden gestaakt als de handel in de onderliggende waarden, die meetellen voor de berekening van de index, geheel of gedeeltelijk is verstoord of gestaakt, of als de derivatenmarkt niet meer ongestoord en ononderbroken de beschikking heeft over de berekende indexwaarde. Hoewel de derivatenmarkt de nodige voorzorgsmaatregelen heeft genomen, kan het voorkomen dat de derivatenmarkt wordt getroffen door storing in telefoon- of andere communicatielijnen of in computersystemen. De handel kan daardoor verstoord raken en beleggers kunnen evenals aangesloten members daarvan schade ondervinden. De derivatenmarkt en rechtspersonen die aan haar zijn gelieerd aanvaarden behoudens opzet en grove schuld geen enkele aansprakelijkheid voor schade van beleggers als gevolg van omstandigheden als bovenomschreven of schade uit welken anderen hoofde ook. Het toezicht van de derivatenmarkt op de handel ter beurse biedt geen garantie dat onregelmatigheden niet kunnen voorkomen. Voor eventuele schade die daaruit voortvloeit, aanvaardt de derivatenmarkt geen aansprakelijkheid. Op grond van Europese richtlijnen berust het toezicht op aangesloten members van de derivatenmarkt die in het buitenland actief zijn of niet in Nederland zijn gevestigd, ten dele bij de desbetreffende buitenlandse autoriteiten.

ARTIKEL 11. KLACHTENINSTITUUT FINANCIËLE DIENSTVERLENING (KIFID)

Een belegger die van mening is, dat hij door handelen of nalaten van ABN AMRO als zodanig direct in zijn belang is getroffen, kan terzake schriftelijk een klacht indienen bij de het Klachteninstituut Financiële Dienstverlening (KiFiD). Voor behandeling van een klacht door het KiFiD is het noodzakelijk dat de cliënt de klacht eerst heeft voorgelegd aan ABN AMRO, zonder dat dit tot overeenstemming heeft geleid. Dit niet bereiken van overeenstemming blijkt uit een schriftelijke mededeling van een van de partijen aan de wederpartij. Voor het behandelen van de klacht is eveneens vereist dat de klacht niet in behandeling is of niet tot een uitspraak heeft geleid bij een andere instantie. De Ombudsman van het KiFiD kan zich, nadat de interne klachtenprocedure is doorlopen, over het probleem buigen en langs de weg van bemiddeling tot een oplossing van een geschil proberen te komen. Naast een Ombudsman zal het KiFiD een Geschillencommissie financiële dienstverlening kennen. De Geschillencommissie heeft tot taak om bij een geschil, als bemiddeling niet lukt, in beginsel een bindend oordeel te geven. U en ABN AMRO moeten schriftelijk hebben verklaard zich aan het oordeel in de vorm van een bindend advies te onderwerpen. Het KiFiD kan onder bepaalde omstandigheden afzien van behandeling. Dit kan onder meer zijn wanneer:

- de belangen van onvoldoende betekenis zijn;
- meer dan een drie maanden zijn verstreken nadat ABN AMRO haar definitieve standpunt kenbaar heeft gemaakt;
- de feiten te ver in het verleden liggen.

Het KiFiD is een onafhankelijk instituut en de leden van het KiFiD zijn op geen enkele wijze aan een derivatenmarkt of een van haar aangesloten members verbonden. Het adres van het KiFiD luidt: Postbus 93257, 2509 AG DEN HAAG. Zie ook www.kifid.nl

DISCLAIMER

Algemeen:

Deze disclaimer (hierna te noemen de "Disclaimer") is van toepassing op deze brochure van ABN AMRO Bank N.V., die haar hoofdkantoor heeft op Gustav Mahlerlaan 10, Amsterdam (Postbus 283, 1000 EA), Nederland en is ingeschreven in het Handelsregister KvK Amsterdam onder nummer 33002587 ("ABN AMRO"), BTW-identificatienummer: NL 0030 27 144 B01.

Geén advies, géén aanbod:

De in deze brochure aangeboden informatie is bedoeld als informatie in algemene zin en is niet toegespitst op uw persoonlijke situatie. De informatie mag daarom nadrukkelijk niet beschouwd worden als een advies en kan evenmin worden beschouwd als een aanbod om effecten te kopen of te verkopen. Beslissingen op basis van de informatie in deze brochure zijn voor uw eigen rekening en risico.

Inhoud van de brochure:

Hoewel ABN AMRO tracht juiste, volledige en actuele informatie uit betrouwbaar geachte bronnen aan te bieden, verstrekt ABN AMRO expliciet noch impliciet enige garantie dat de op of in deze brochure aangeboden informatie juist, volledig of actueel is. De informatie in deze brochure kan onderhevig zijn aan wijzigingen. ABN AMRO is niet verplicht om u hierover te informeren. De informatie in deze brochure is gericht op het Nederlands publiek en is bedoeld voor gebruik in Nederland. ABN AMRO staat er daarom niet voor in dat de in deze brochure aangeboden informatie bruikbaar is in andere landen. De brochure of kopieën hiervan mogen niet worden verspreid in de VS en Canada of aan ingezetenen van de VS, Canada of het Verenigd Koninkrijk.

Uitsluiting van aansprakelijkheid:

ABN AMRO en/of haar agenten of onderaannemers aanvaarden geen enkele aansprakelijkheid ten aanzien van directe, indirecte, bijzondere, incidentele, immateriële of gevolgschade (met inbegrip van gederfde winst), die op enigerlei wijze voortvloeit uit de informatie die in deze brochure wordt aangeboden of het gebruik daarvan. De uitsluiting van aansprakelijkheid strekt mede ten gunste van bestuurders en medewerkers van ABN AMRO.

Intellectuele eigendomsrechten:

ABN AMRO, of de rechthebbende, behoudt alle rechten (waaronder auteursrechten, merkrechten, octrooien en andere intellectuele eigendomsrechten) met betrekking tot alle in deze brochure aangeboden informatie (waaronder alle teksten, grafisch materiaal en logo's). Het is niet toegestaan informatie uit deze brochure te kopiëren of op enigerlei wijze openbaar te maken, te verspreiden of te vermenigvuldigen zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ABN AMRO of rechtmatige toestemming van de rechthebbende. U mag informatie in deze brochure wel afdrukken voor uw eigen persoonlijk gebruik.

Toepasselijk recht:

Op deze Disclaimer is het Nederlands recht van toepassing. Alle geschillen uit hoofde van of in verband met deze Disclaimer zullen bij uitsluiting worden voorgelegd aan de bevoegde rechter in Nederland.

Wijzigingen:

ABN AMRO behoudt zich het recht voor de tekst van deze Disclaimer te wijzigen zonder hiervan nadere aankondiging te doen.

Copyright 2007 ABN AMRO Bank N.V.

ABN AMRO Bank N.V., gevestigd te Amsterdam.
Handelsregister KvK Amsterdam, nummer 34334259.